

JACKOVICS PÉTER

Japán útinapló – földrengés, szökőár, reaktorbaleset

2011. március 11-én a Richter-skála szerinti kilences erősségű földrengés ráta meg Japán északkeleti részét – az ennek következtében tomboló szökőár több tíz méteres hullámokkal okozott rendkívüli pusztítást. A térségben lévő fukushimai atomerőmű reaktorában fellépő üzemzavar tovább súlyosbította a helyzetet – szerzőnk ilyen körülmények között vett részt a segítségnyújtásban.

MAGYAR EU ELNÖKSÉG

Miután Japán aktiválta az uniós polgári védelmi együttműködési rendszert, azonnal elkezdődött a segítségnyújtáshoz szükséges szervezőmunka. Ebben az időszakban Magyarország volt az Európai Unió soros elnöke, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) pedig az Európai Unió Polgári Védelmi Szervezetének elnöki tisztét látta el, hazánk tehát fontos szerepet töltött be a segítségnyújtás szervezésében.

Az EU katasztrófavédelmi ügyelete, az EU Monitoring és Információs Központ (MIC) kárfelmérő és koordinációs csapat helyszínre küldését tervezte. A Magyar Kormány döntése értelmében a BM OKF az EU MIC-en keresztül nyolcfős műszaki kutató-mentő (SAR) csapatot és az uniós kárfelmérő csapatba

A csapat tagjai

egy tisztet ajánlott fel. A mentőcsapat kiutazásának szervezése azonnal megkezdődött: az eredeti tervek alapján a csapat az emberek romok alóli mentéséhez szükséges – mintegy két tonna súlyú – felszerelést vitt volna magukkal. Az Országos Atomenergia Hivatalon keresztül a BM OKF radiológus szakértőt is felajánlott a bécsi Nemzetközi Atomenergia Ügynökségnek (NAÜ). A terv azonban gyorsan megváltozott: a japán kormány három nappal később a SAR csapatokra és a radiológusokra vonatkozó kérését lemondta, és csak az EU Polgári Védelmi Csapatának fogadását erősítette meg. Március 15-én 37 uniós jelöltből 17 szakembert választottak ki a csapatba.

CSAPAT ÉS FELSZERELÉS

A csapat feladata az unióból a szigetországba érkező támogatások fogadásának segítése, valamint az érintett kárterületeken a segélyek szállításának nyomon követése – a biztonságos gyűjtőpontokig – volt. A Brüsszeli induló csoport nyolc EU-s szakértőből, két radiológusból, egy MIC összekötőből és hat dániai technikai támogatóból (TAST) állt. Az indulás napján egészségügyi biztonsági megfontolásból két szakértő visszamondta a misszióban való részvételt, így 15 fő utazott Japánba. A csapat a teljes önfenntartáshoz szükséges logisztikát is biztosította maga számára és felkészült, hogy a Japán hatóságok kérésére, teljesen önállóan, azaz „autonómiában” az Európából érkező segélyeket összevontan „egy csatornás rendszerben” koordinálja. Ehhez egyéni védőfelszereléseket, mérőműszereket, infokommunikációs eszközöket is vittünk magunkkal.

A KÜLDETÉS FELADATAI

A brüsszeli EU MIC központjából 2011. március 18-án indultunk el a 9800 km-es útra, közel 1,2 tonnányi csapatt felszereléssel, s mintegy 11 órás repülőút után érkezünk meg Tokióba. Csapatvezető-helyettesként a feladatomból – a vezető helyettesítésén túl – a csapat biztonságának, védelmének és esetleges kimenekítésének, valamint a napi tevékenységének megszervezése volt. Felelőségi körömben tartozott még a szakértői csapatban dolgozó két radiológus tevékenységének koordinálása, és az EU MIC felé készítenő napi jelentés összeállítása. Megérkezésünkkor Tokió belvárosában a radioaktív háttérsugárzás nem volt kiemelkedő.

Március 20-án – az Európai Bizottság Japán Nagykövetségén berendezkedve – azonnal elkezdtek a munkát. Felállítottuk az EU

A szállítmányok fogadása folyamatos egyeztetést igényelt

Koordinációs és Műveleti Központját, ahonnan a humanitárius segítségnyújtás logisztikai támogatását koordináltuk. Az általános tájékoztatáson túl meghallgattuk a térségben dolgozó olasz és svájci szakértők beszámolóját. Ekkor több alkalommal éreztünk utóregéseket, ezért – súlyosabb esetben – az általam kidolgozott evakuációs terv alapján kellett volna mindenkinek az épületből kimenekülnie és gyülekeznie. A földrengés és a sugárzásveszély elkerülésére érdekében Biztonsági és Védelmi Tervet is készítettem. Aznap a Richter-skála szerinti 6.1-es utóregést regisztráltak a hatóságok.

A JÁRULÉKOS KATASZTRÓFA – FUKUSHIMA

Március 21-én a dán radiológus szakértővel részt vettem Japán külügyminisztériuma által az országba akkreditált nagykövetteknek tartott megbeszélésen, ahol részletesen feltárták a Fukushima atomerőmű reaktorainak állapotát, a tett lépéseket, az ivóvíz és az élelmiszerek radiológia szennyezettségi értékeit.

Március 22-én a csapat az EU-tagállamok által küldendő segélyszállítmányok fogadásának előkészítését végezte szoros kapcsolatban az EU delegációval és az EU MIC-vel. Felkészültünk arra, hogy a segélyszállítmányokat ideiglenesen raktározzuk, ha a kárterületre történő szállításuk átmenetileg nem megoldható.

NINCS SZÜKSÉG SEGÉLYSZÁLLÍTMÁNYRA

A Japán Külügyminisztérium 2011. március 23-án hivatalosan bejelentette, hogy nincs szüksége további külföldi humanitárius segélyszállítmányra. A külföldi pénzadományok fogadásával, a központi irányítással a helyi kiemelt civil szervezetet bízta meg.

Március 24-én megállapítottuk, hogy a japán hatóságoknak nagyon komoly logisztikai gondjai vannak a segélyek rászorultak számára történő eljuttatásában. A probléma nem az, hogy valamilyen nincsen elegendő készletük (víz, élelmiszer, háztartási cikkek, ruha, stb.), hiszen az ország nagy része működik, termel és van elegendő áru még a rendkívüli igények kielégítésére is. A fő gond a raktározás, a szállítás biztosítása és az elosztás megszervezése a több mint kétezer menekültközpontban, a kb. 300 ezer rászorult részére. Aznap este megérkezett Tokióba az Európai Unió első humanitárius segélyszállítmánya. A szállítmány 25 ezer takarót, háromszáz hálósákokot és kétezer matracot tartalmazott, amelyet az EU Polgári Védelmi Mechanizmusán keresztül Dánia, Hollandia és Litvánia ajánlott fel Japánnak.

AZ UNIÓS BIZTOS LÁTOGATÁSA

Március 25-én Japánba látogatott Kristalina Georgieva asszony, polgárvédelmi és humanitárius segítségnyújtásért felelős uniós biztos, hogy tájékozódjon az EU-s humanitárius segítségnyújtás koordinációjáról, a segélyek eljuttatásáról a veszélyeztetett térségbe. Tizenhat kamion szállította le az első EU-s segélyszállítmányt az Ibaraki prefektúrába – a 70 tonnányi rakományt a francia mentőcsapat és a helyi önkéntesek pakolták le. Ezzel egy időben érkezett meg Franciaországból az EU második ütemben kiküldött élelmiszer-rakománya és a lakosságnak szánt személyi védőeszközöket tartalmazó szállítmánya.

Kristalina Georgieva az EU Polgári Védelmi Csapat tokiói főhadiszállásán bejelentette, hogy az EU meg kívánja hosszabbí-

tani a Japán-misszió időtartamát, és a további EU-s humanitárius segítségnyújtási feladatokat várhatóan már csak öt-hat szakértő fogja végezni. A csapat tagja marad egy radiológus, egy infokommunikációs szakember és az EU MIC összekötője.

A japán hatóságokkal történt egyeztetést követően a harmadik EU humanitárius segélyszállítmány célállomásának – amely a magyar segélyt is tartalmazta – a Miyagi prefektúra lett kijelölve, ahol egyébként az akkori adatok szerint 6097 halottat, 8936 eltűnt személyt tartottak nyilván, és a 2,3 milliós körzetből majdnem 87 ezer lakost telepítettek ki.

HOVA MENJEN A SEGÉLY?

Március 27-én a csapat hivatalosan is kérte a Japán Külügyminisztérium összekötőit, hogy erősítsék meg azt a befogadó nyilatkozatot, amelyet a brüsszeli EU MIC kapott Japán brüsszeli nagykövetségétől. Az udvarias kérés arra is vonatkozott, hogy a hatóságok határozzák meg a Miyagi prefektúrában a humanitárius segély fogadását végző illetékes személy nevét és elérhetőségét. A hivatalos megerősítés, illetve befogadás és a konkrét fogadó hely hiányában az EU MIC nem tudta elindítani a magyar segélyeket is tartalmazó három küldeményét.

- Március 28-án a 15 fős csapat létszámát hat főre csökkentette a brüsszeli EU MIC. A csapat megbeszélést folytatott *Jun Ishimaruval*, a Japán Külügyminisztérium munkatársával a térségbe érkező EU-s segélyszállítmányok fogadásáról és elosztásáról. Aznap reggel a Richter-skála szerinti 6.5-ös erősségű utóregést észleltek, melynek epicentruma a Miyagi prefektúrában, vagyis Japán északi részén, Tokiótól 600 kilométerre volt. A rengést a fővárosban is érezni lehetett.

ÚJABB SEGÉLYSZÁLLÍTMÁNYOK

Március 29-én megérkezett a negyedik segélyszállítmány, amely öt tonna takarót tartalmazott, ezt másnap az Ibaraki és Tochigi prefektúrákban osztották ki. Korábbi EU-s ígéretnek megfelelően aznap további – sugárzásmérőkre és áramfejlesztőkre – vonatkozó felajánlás érkezett, ám az európai szabványnak megfelelő áramfejlesztőket a térségben nem tudták használni.

CSÖKKENŐ LÉTSZÁM

Március 31-től az európai csapat magyar vezetőt kapott. Operatív okokból a csapat hat főre, majd a küldetés 13. napján három főre csökkent. A háromfős csapat tagja maradt még a MIC összekötő tiszt és a francia radiológus szakértő. Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus keretében működő csapat mandátuma április 9-én járt le.

- Április 1-jén a háromfős csapat Tokióban tovább folytatta az EU-ból érkező humanitárius segélyek fogadását és elosztását. Előkészítettük az április 6-án érkező magyar-szlovák-svéd segélyszállítmány fogadását. Tokióban a háttérugárzás napok óta csökkent; radioaktív jód kis mértékben, de kimutatható volt a csapvízben. Utóregéseket nem regisztráltak a hatóságok.
- Április 2-án, két héttel a katasztrófa után még több mint 16 ezer embert kerestek, több mint 11 ezer halottat és 2877 sérültet tartottak nyilván. A kár mértékét az is jól jelzi, hogy több mint 190 ezer épület sérült meg, vagy pusztult el teljesen. A

Segélyszállítvány fogadása

média érdeklődésére való tekintettel áttekintő térkép készült az Európából érkező segélyszállítványok prefektúrák szerinti elosztásáról, azok mennyiségéről és összetételéről.

- Április 3-án folyamatos tárgyalások és egyeztetések folytak Japánban a belföldi áru fuvarozókkal, amelyek eredményeként a DHL végezte a segélyszállítvány repülőtéri beléptetését, vámkezelését és a Miyagi prefektúrába történő leszállítását.

LOGISZTIKAI BONYODALMAK

Április 4-én reggel öt órakor Frankfurtból, 111 raklapon 26 tonna, 145 köbméter áruval, elindult az EU utolsó segélyszállítványa. A leszállási engedélyt – amelyhez tizenegyféle dokumentumot kellett beszerezni – április 5-én kaptuk meg. Csatunk a szállítvány fogadását és vámkezelését szervezte; a továbbítást azonban hátráltatta, hogy a japán hatóságok logisztikai indokokra hivatkozva 18 órakor bezárták raktárukat Miyagi prefektúrában. Aznap kizárólag a Habitat nevű civil szervezetnek szánt segély juthatott el a célterületre, mivel a rakomány a saját tulajdonban lévő raktárakban lett elhelyezve. Mintha mindez nem lett volna elég, a hatóságok megtiltották, hogy a befogadó helyeken az EU szakértők átadják a segélyeket a rászorulóknak.

Előzetes egyeztetések alapján már tudtuk, hogy a szállítvány többi része csak április 7-én, csütörtökön érkezhet Sendaiba a magyar adományokkal együtt. Ezen túl megérkezett az Ibaraki prefektúrának ígért 50 doziméter is.

Az EU MIC szakértőit április 9-én kivonta a térségből.

MAGYAR SEGÉLY A KÁROSULTAKNAK

Április 6-án megérkezett a magyar szállítvány: 73 raklapon összesen 28 800 csokoládés almaszirom csomag, 8640 őszibarackkonzerv, 39 864 instant leves és 27 000 csokoládészelet várta, hogy kirakodják. A mintegy 26 tonna árut végül négy teherautó szállította a helyszínre. Érdekes, hogy a szállítási útvonal 58 km-re vitt minket a fukushimai atomerőműtől. A radiológus szakértő az engedélyezett háttérsugárzás hatszorosát mérte, amely azonban a gyors áthaladás miatt nem jelentett veszélyt a csapat tagjaira, egyéni védőeszközöket nem kellett használni. Szörnyű volt látni azt a területet, ahol a szökőár 37 méter magas hullámai teljes lakókörzeteket tettek a földdel egyenlővé.

Végül a következő napon, április 7-én érkezünk meg célál-

EU SEGÉLYMÉRLEG

Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus keretében közel 350 tonna humanitárius segélyt sikerült a csapatnak fogadnia és eljuttatni Japán öt olyan prefektúrájába, ahol a legnagyobb kárt okozták a rengések. Az EU összesen 16 millió eurós támogatást adott a földrengés, a szökőár és a nukleáris baleset által sújtott Japánnak.

lomásunkra, a Miyagi prefektúrában lévő Sendai városba, ahol a segélyszállítványok fogadása szerencsére gördülékenyen lezajlott. Az Ibaraki prefektúrában 50 dozimétert is átadtuk a hatóságoknak.

Április 8-án az EU csapata befejezte három hetes küldetését Japánban. Az esti megbeszélésen *Hiroshi Kawamura*, a Japán Külügyminisztérium európai kapcsolatokért felelős igazgatója a Japán Kormány nevében megköszönte az Európai Uniónak a Japán iránti szolidaritását, és elismerését fejezte ki a sikeres, teljesen autonóm és önálló misszió sikeréért. Azt is hozzátette, hogy a nemzetközi segítségnyújtások fogadása és koordinálása Japán számára is számos tanulsággal szolgált.

TANULSÁGOK, TAPASZTALATOK

- Az EU Polgári Védelmi Csapat tagjainak felkészültsége lehetővé tette, hogy a három fázisban felépített háromhetes uniós misszió eredményes legyen.
- Az uniós humanitárius-segítségnyújtást korlátozta a japán hatóságok visszafogottsága és a nemzetközi segítségnyújtásban való járatlansága. Több esetben tapasztaltuk azt, hogy a prefektúrák, a külügyminisztérium, a brüsszeli Japán Nagykövetség közötti nemzeti és nemzetközi szintű információcsere és kommunikáció eltérő volt.
- A japán hatóságok által kért teljes önállóság ugyan nehezítette az uniós segítségnyújtás végrehajtását, de a csapat tagjainak felkészültsége és problémamegoldó képessége ezt áthidalta.
- Az EU missziói sorában ez volt az első alkalom, hogy ilyen nagy létszámú csapat, váltás nélkül ilyen hosszú küldetésben vesz részt. A csapat tagjainál gondot okozott, hogy kezdetben a személyi életbiztosítás kérdése nehezen volt tisztázható. Problémát jelentett, hogy az uniós csapat nem rendelkezett önálló költségkerettel, a helyi kiadásait a tagállamok nagykövetségei segítették. (Például Dánia autóbérléssel, Magyarország tolmácsbérléssel.) A csapattagok egyéni védőeszközzel ellátását a MIC nem tudta biztosítani, Csehország biztosított bőr- és légzésvédőket. A francia és a svéd radiológiai szakértő felszereltsége magas szintű volt. A radiológiai mérőműszerek többsége hazánkban ismeretlen.

A küldetés személyes szakmai sikerét emeli, hogy pont a magyar EU-elnökség idején és keretében sikerült csapatvezető-helyettesként kamatoztatni tudásomat. Kihívást jelentett számomra, hogy az uniós érdekek és szempontok szerint kellett eljárnom, ami számos kööttséget jelentett: folyamatos egyeztetés EU MIC vezetésével, függés az EU delegációtól, a misszió költségeinek finanszírozása stb.

Jackovics Péter t.f. alezredes, tanácsos, osztályvezető
BM OKF Műveleti Osztály